

Κάτοικοι: **13.340 (δήμος Πρέβεζας 2011: 31.700)**

Η Πρέβεζα είναι η πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Πρόκειται για μια γραφική πόλη, που η θάλασσα τη βρέχει από τρεις πλευρές. Στην προκυμαία τα κτίσματα είναι σύγχρονα, ενώ στο εσωτερικό της πόλης, στους δαιδαλώδεις δρόμους, υπάρχουν αρκετά παλιά σπίτια και ερειπωμένα τζαμιά.

Το όνομα Πρέβεζα απαντάται για πρώτη φορά στο «Χρονικό του Μορέως». Στην αρχαιότητα, στη θέση της υπήρχε η πόλη Βερονίκη, σημαντικό λιμάνι την εποχή του Πύρρου. Σήμερα το λιμάνι παρουσιάζει κίνηση, που όμως (ως προς το εμπορικό μέρος της) έχει περιοριστεί λόγω της ανάπτυξης των χερσαίων μεταφορών.

Η Πρέβεζα είναι η έδρα του μητροπολίτη Νικοπόλεως και Πρεβέζης. Η Νικόπολη βρίσκεται 7 χλμ. βορειοανατολικά. Ήταν σπουδαίο αστικό κέντρο της ρωμαϊκής και πρωτοχριστιανικής εποχής.

Τηλέφωνα: Αστυνομία 068.20.22.225, Τροχαία 068.20.28.136, Δήμος 068.20.28.120, Λιμεναρχείο 068.20.28.854, ΟΤΕ 068.20.61.299, ΕΟΤ 068.20.27..277, Ταξί 068.20.28.030, 068.20.28.470, 068.20.23.750, 068.20.22.887, Νοσοκομείο 068.20.222.25.

Η ιστορία της Πρέβεζας

Η δημιουργία της πόλης:

Η Νικόπολη, η πόλη που ο Οκταβιανός έκτισε μετά τη νίκη του στο Άκτιο (βλ. «**Ιστορία της Ηπείρου**»):

Άκτιο και Νικόπολη), έμελλε να ζήσει πάνω από χίλια χρόνια. Η πρώτη εκεί βουλγαρική επιδρομή έγινε το 1034/5 μ.Χ. Τη δεύτερη, την προκάλεσαν οι ίδιοι οι κάτοικοί της: Στασίασαν στα 1065 εναντίον της βυζαντινής διοίκησης και κάλεσαν τον Βούλγαρο Ντέλιαν να τους βοηθήσει. Κατέβηκε αυτός από τη Βόρεια Αλβανία, μπήκε στην πόλη, τη λεηλάτησε και την πυρπόλησε, κατεδάφισε τα τείχη της κι έφυγε (κατά μία εκδοχή, αφήνοντας και κάποια φρουρά σε συνεννόηση με το κάστρο της Βόνιτσας που εκείνο τον καιρό κατείχαν Βούλγαροι). Η Νικόπολη έπαψε να υπάρχει.

Όσοι επέζησαν, κατέφυγαν στο παραλιακό γειτονικό σημείο που ως τότε χρησιμοποιούσαν ως επίνειο. Του είχε μείνει το σλαβικό όνομα Πρέβες (σημαίνει Μεταφορά, Διαμετακόμιση). Στα 1232, κανένας δεν θυμόταν την Νικόπολη. Ένας Γάλλος χρονογράφος που κατέγραψε τις κινήσεις εξήντα γενοβέζικων πλοίων στην περιοχή, ανέφερε ότι πέρασαν «έξω από την αρχαία πόλη Πρέβες» καθώς το όνομα του αραιοκατοικημένου επίνειου είχε αντικαταστήσει το αρχαίο. Στα 1350 ούτε Πρέβες υπήρχε ούτε ακόμα η Πρέβεζα. Κι ούτε θα περνούσε από οποιουδήποτε το μυαλό να πάει να κατοικήσει εκεί, καθώς το σημείο της σημερινής πόλης είναι μεν κομβικό, τότε όμως φάνταζε απομονωμένο, στη διάθεση του πρώτου περαστικού πειρατή.

Ο Παργιανός ιστορικός Παναγιώτης Αραβαντινός (1811 – 1870) υποθέτει ότι η πόλη κτίστηκε από τον σουλτάνο Βαγιαζήτ Β' (γεννήθηκε το 1441, διαδέχτηκε τον Πορθητή το 1481, πέθανε το 1512) όταν ετοιμάζε πόλεμο με τη Βενετία: Δημιούργησε εκεί οχυρωμένο ναύσταθμο οπότε πλάι του υψώθηκε η πόλη. Στα 1499, ο Βενετσιάνος ναύαρχος Βαρθολομαίος Πεζάρο βομβάρδισε τον ναύσταθμο, τον έκαψε, τον κατέστρεψε κι αποχώρησε παίρνοντας μαζί του και είκοσι τουρκικά πλοία που μόλις είχαν ναυπηγηθεί. Ο φρούραρχος Μουσταφά, για να γλιτώσει το κεφάλι του, έστησε ολόκληρη ιστορία για δήθεν καταστροφική πυρκαγιά που, νύχτα, εξαφάνισε τις εγκαταστάσεις. Το παραμύθι του πρέπει να ήταν αρκετά πειστικό, γιατί η επίσημη τουρκική ιστορία σε πυρκαγιά αναφέρει ότι οφείλεται η καταστροφή. Ο Πεζάρο, πάντως, έκανε μια βόλτα στα νησιά Λευκάδα, Ιθάκη, Κεφαλονιά, τα πήρε κι, επιστρέφοντας, πήρε και την Πρέβεζα. Οι Βενετσιάνοι την κράτησαν τριάντα χρόνια, ως το 1530, οπότε, με την τότε συνθήκη, την επέστρεψαν στους Τούρκους. Αυτή τη φορά, οι Οθωμανοί οχύρωσαν την πόλη, επισκεύασαν το φρούριο, έκτισαν πύργο στην είσοδο του λιμανιού κι έφραξαν την είσοδο με χοντρή αλυσίδα. Μάλλον δεν τους ωφέλησαν όλα αυτά.

Το πρώτο ξεκλήρισμα:

Ο σουλτάνος Μωάμεθ Δ΄ είχε βάλει στο μάτι την Αυστρία. Ο Μεγάλος Βεζίρης Καρά Μουσταφά έφτασε μπροστά στη Βιέννη και την πολιορκήσε (1682) περιμένοντας να πέσει η πόλη από την πείνα, χωρίς να επιχειρήσει έφοδο. Όμως, έσπευσαν οι Πολωνοί σύμμαχοι των Αυστριακών και διέλυσαν τους πολιορκητές (1683). Ο Καρά Μουσταφά ξέφυγε στην Κωνσταντινούπολη, όπου τον περίμενε ο δήμιος του σουλτάνου.

Οι Βενετσιάνοι θέλησαν να επωφεληθούν. Ο Φραγκίσκος Μοροζίνι κυριεύσε την Πρέβεζα και το κάστρο της Κορώνης, σφάζοντας την εκεί τουρκική φρουρά (1684). Πέρασε διασχίζοντας όλη την Πελοπόννησο και ξεσήκωσε τους Έλληνες σε μian ακόμα επανάσταση. Το 1687 πολιορκήσε την Αθήνα. Μια οβίδα του τίναξε τον Παρθενώνα στον αέρα. Την ίδια χρονιά, ο Μωάμεθ Δ΄ ανατράπηκε.

Μόλις τέσσερα χρόνια έμεινε στον θρόνο ο Σουλεϊμάν Β΄ (1687 - 1691) και πρόλαβε να δει Πολωνούς, Αυστριακούς, Τατάρους, Ρώσους και Βενετσιάνους να εισβάλλουν στα εδάφη του. Οι Αυστριακοί πήραν το Βελιγράδι κι έφτασαν ως τη Βουλγαρία (1690). Ο νέος αρχηγός του τουρκικού στρατού τους έδιωξε από εκεί, ανάκτησε όλη τη Σερβία κι ανακατέλαβε το Βελιγράδι. Στην τετραετία του επόμενου σουλτάνου Αχμέτ Β΄ (1691 - 1695), η τάξη είχε αποκατασταθεί. Ο Μουσταφά Β΄ (1695 - 1703), που ακολούθησε, προσπάθησε να εισάγει μεταρρυθμίσεις στο απέραντο κράτος του και να το εξευρωπαϊίσει αλλά άνοιξε ταυτόχρονο πόλεμο με Πολωνούς, Αυστριακούς και Ρώσους. Στην αρχή καλά τα πήγαινε. Όμως, η τύχη του γύρισε. Οι Ρώσοι πήραν το Αζόφ και οι Αυστριακοί τον νίκησαν (1697, μάχη της Ζέντα, στην περιοχή της Βοϊβοντινα) και κυριεύσαν ολόκληρη τη Βοσνία. Στα 1699, ο Μουσταφά σύρθηκε στη συνθήκη του Κάρλοβιτς.

Έχασε εδάφη αλλά, για παρηγοριά, του επέστρεψαν την Πρέβεζα, όπου, με τις καταστροφές του πολέμου, επέμεναν να ζουν μόλις εξήντα οικογένειες. Οι τουρκικές αρχές μπήκαν στην πόλη το 1700. Πρώτη τους δουλειά ήταν να διώξουν κι αυτούς τους λίγους κατοίκους που είχαν απομείνει. Πέρασαν όλοι στη Λευκάδα. Στο αρχειοφυλακείο του νησιού, σώζονται ένα προς ένα τα ονόματα των τότε προσφύγων.

Ο πόλεμος ξανάρχισε το 1714 (βλ. «**Ιστορία Μετσόβου**»: Το ιερό Μέτσοβο) κι έληξε στα 1718 με τη συνθήκη του Πασάροβιτς. Ανάμεσα στα εδάφη που αποδόθηκαν στη Βενετία,

ήταν και η Πρέβεζα. Μαζί με τη βενετσιάνικη φρουρά, στην πόλη μπήκε κι ένας ιστορικός της εποχής. Αφιέρωσε πολλά στην περιγραφή του φρουρίου (το είπαν «του Αγίου Ανδρέα») και μια υποσημείωση για την πόλη: Δεν βρήκε τίποτα, εκτός από κάποια λείψανα ναού.

Οι Βενετσιάνοι δεν χρειάζονταν μια ισοπεδωμένη έκταση αλλά μια κατοικημένη πόλη που θα τροφοδοτούσε με «ζωή» το κάστρο. Κάλεσαν τους συμμάχους τους Έλληνες οπλαρχηγούς της Ακαρνανίας να πάνε να κατοικήσουν στην Πρέβεζα. Δέχτηκαν οκτώ: Τριανταφύλλης ή Χάιδας, Τσαβαλάς, Διγόνης, Γερόγιαννης, Τσουμάνης, Παπαδόπουλος οι έξι από αυτούς (τα ονόματα των άλλων δύο δεν διασώθηκαν).

Η περιοχή μοιράστηκε στα οκτώ και οι οπλαρχηγοί πήραν από ένα κλήρο (από τους οποίους έδωσαν μικρότερους στις οικογένειες που ακολουθούσαν καθένα τους). Ήταν η μαγιά. Μετά από αυτούς, έφτασαν κι άλλες οικογένειες από τα Επτάνησα και την Πελοπόννησο. Από τα γύρω ήρθαν και κάποιοι ψαράδες κι από την Ιταλία κάποιοι ναυτικοί. Η πόλη μεγάλωσε αλλά συνέχισε να φυτοζωεί. Οι Βενετσιάνοι θυμήθηκαν, τι είχε γίνει κάποιους αιώνες νωρίτερα με τους Παξούς και πρότειναν στους κατοίκους να φυτέψουν ελιές.

Ανάμεσα στα 1745 και τα 1750, από την Πρέβεζα πέρασε ο Κοσμάς Αιτωλός. Το κήρυγμά του πήραν είδηση οι Βενετσιάνοι και του ζήτησαν να εγκαταλείψει την πόλη. Τον προέπεμψαν πολλοί πιστοί. Βγαίνοντας από την Πρέβεζα, ο Κοσμάς έστρεψε το βλέμμα στην πόλη και καταράστηκε «τους Βενετσιάνους και τους Έλληνες προδότες». Από τότε, για κάθε κακό, έφταιγε «η κατάρα του πάτερ Κοσμά».

Ο «χαλασμός της Πρέβεζας»:

Η Πρέβεζα πέρασε στους Γάλλους το 1797. Ούτε που πρόλαβαν οι φρουροί να μάθουν καλά καλά τα κατατόπια, όταν πλάκωσαν τα φουσάτα του Αλή πασά. Οι Γάλλοι έστησαν πρόχειρο οχυρό στα ερείπια της Νικόπολης. Ήταν 12 Οκτωβρίου του 1798, όταν άρχισε η μάχη. Στη διάρκειά της, οι περισσότεροι Έλληνες πέρασαν στην πλευρά του Αλή, με τον οποίο συμπολεμούσαν γνωστοί αρματολοί της εποχής. Οι Γάλλοι έμειναν να υποστηρίζονται από την οικογένεια Βούλγαρη (Γούργαρη την έλεγαν οι ντόπιοι) και τους 70 μαχητές του οπλαρχηγού Ζαχαράκη.

Οι Γάλλοι συμπύχθηκαν στην παραλία, περιμένοντας βοήθεια από την πόλη της Πρέβεζας. Ο Πάνος Τσαρλαμπάς που πριν από ένα χρόνο είχε πρωτοστατήσει στην απόδοση της Πρέβεζας στη Γαλλία, βρήκε προσφορότερη λύση να φύγει στη Λευκάδα. Με την ξιφολόγη, οι Γάλλοι διέσπασαν τον αλβανικό κλοιό, ενώθηκαν με τις ενισχύσεις από την Πρέβεζα και άρχισαν να υποχωρούν δίνοντας σκληρή μάχη με την ελπίδα ότι, ώσπου να φτάσουν στην Πρέβεζα, θα είχαν έλθει γαλλικές δυνάμεις από την Λευκάδα.

Ο γαλλικός στόλος φάνηκε κάποια στιγμή αλλά γύρισε πίσω. Άνθρωποι του Αλή πασά είχαν μπει σε βάρκες και είχαν ξανοιχτεί να τους υποδεχτούν. Όταν τα γαλλικά πολεμικά τους πλησίασαν, αυτοί που βρίσκονταν στις βάρκες άρχισαν να χτυπιούνται και να κλαίει και να φωνάζουν ότι «έπεσε η Πρέβεζα». Ο Γάλλος επικεφαλής του στόλου υπέθεσε ότι έφτασε αργά και διέταξε «μεταβολή».

Στην παραλία, οι Γάλλοι παραδόθηκαν. Ήταν ο υπερασπιστής της Πρέβεζας Ντε Λα Σαλσέτ, έξι ακόμα αξιωματικοί και κάμποσοι στρατιώτες. Οι στρατιώτες αποκεφαλίστηκαν. Οι αξιωματικοί υποχρεώθηκαν να κουβαλήσουν σε σάκους τα κομμένα κεφάλια και να πάνε πεζή ως την Κωνσταντινούπολη. Επέζησαν ο Ντε Λα Σαλσέτ κι άλλοι δύο ή τρεις.

Οι κάτοικοι της Πρέβεζας έφευγαν όπως μπορούσαν. Όσοι βρήκαν ο,τιδήποτε να πλέει, κατέφυγαν στη Λευκάδα, όσοι ήξεραν κολύμπι, πέρασαν στο Άκτιο. Οι ψαράδες έφυγαν στην περιοχή ανάμεσα στον Λούρο και τον Αραχθο. Στην πόλη έμειναν οι οπαδοί του Αλή πασά. Δύσκολο να τους αναγνωρίσουν οι Αλβανοί που μπήκαν στην πόλη κι άρχισαν να σφάζουν, να καίνε και να αρπάζουν. Ο «χαλασμός της Πρέβεζας», όπως έμεινε στην ιστορία, διάρκεσε δυο ημέρες.

Ο Αλή πασάς μπήκε στην πόλη στις 14 Οκτωβρίου 1798, ημέρα που είχε ορίσει ότι θα λήξουν οι αρπαγές και οι βιαιοπραγίες. Μόνο πτώματα Ελλήνων βρήκε. Έστειλε να του φέρουν από την Άρτα τον μητροπολίτη Ιγνάτιο. Μπροστά του και με τον μουφτή παρόντα, έβαλε το χέρι στο Κοράνι κι ορκίστηκε σεβασμό της ζωής και της περιουσίας εκείνων που θα επέστρεφαν από το Άκτιο και τις γύρω περιοχές. Ήταν επίσημος όρκος. Ο Ιγνάτιος διατάχθηκε να γράψει επιστολή που να περιλαμβάνει τα όσα είδε και άκουσε. Αν αρνιόταν, απλά θα έχανε το κεφάλι του. Ο Ιγνάτιος έγραψε ότι ήταν παρών, όταν ο Αλή ορκίστηκε στο Κοράνι.

Στο Άκτιο, οι πρόσφυγες πεινούσαν και κρύωναν κι είχαν ανάμεσά τους πράκτορες του Αλή που τους παρακινούσαν να επιστρέψουν. Η επιστολή του μητροπολίτη «ήρθε κι έδεσε». Μαζί, έφτασαν πλοiάρια που έστειλε ο πασάς, για να τους μεταφέρει, να μην κουράζονται. Μπήκαν. Τα πλοiάρια απέπλευσαν. Αντί για την Πρέβεζα, βγήκαν στη Σαλαγόρα. Στρατός κι ένας δήμιος τους περίμεναν.

Όλοι οι αρχηγοί οικογενειών αποκεφαλίστηκαν (η παράδοση αναφέρει ότι ακόμα και ο δήμιος πέθανε, αυτός από υπερκόπωση). Τα γυναικόπαιδα διασκορπίστηκαν. Η Πρέβεζα των (κατά μάλλον υπερβολικές εκτιμήσεις) 14.000 κατοίκων απέμεινε με χίλιους. Ο Αλή άφησε διοικητή τον αρχηγό των ατάκτων Αλβανών Μπεκίρ αγά (οι Έλληνες τον βάφτισαν «τζουγα δούρο») κι έφυγε. Ο Μπεκίρ αγάς προσέλαβε σύμβουλο τον Κωνσταντίνο Λευκαδίτη που οι Έλληνες αποκαλούσαν προδότη.

Τζάμπα όλα αυτά.

«Δώ σε ή θα σε φάει το φίδι»:

Δυο μόλις χρόνια μετά το μακελειό (1800), ο ρωσοτουρκικός στόλος έπλευσε στην περιοχή. Η Πρέβεζα ήταν ανάμεσα στα εδάφη που αποκτούσαν αυτονομία με Οθωμανό βοεβόδα διοικητή. Οι Αλβανοί του Αλή πασά υποχρεώθηκαν να τα μαζέψουν και να φύγουν. Πρώτος βοεβόδας διορίστηκε ο Αμπτουλάχ μπέης, «καλό ανθρωπάκι». Ο Αλή πασάς δωροδόκησε κάποιους στην Κωνσταντινούπολη να πείσουν τον σουλτάνο ότι ο Αμπτουλάχ ήταν «όργανο της ρωσικής προπαγάνδας». Ο βοεβόδας κλήθηκε σε απολογία. Στα 1803, πήρε το πλοίο για την Κωνσταντινούπολη. Δεν έφτασε ποτέ. Τον δηλητηρίασαν άνθρωποι του πασά των Ιωαννίνων. Ο Αλή ξαναπήρε την Πρέβεζα, αμαχητί αυτή τη φορά.

Για τον φόβο των Ρώσων, εγκατέστησε ως αρχή την «εξάρα» (βενετσιάνικης έμπνευσης διοικητικό όργανο από έξι εκλεγμένους εκπροσώπους) που φρόντισε να απαρτίζουν δικό του. Επικεφαλής του συμβουλίου αυτού ήταν ο διαχειριστής των συμφερόντων του στην Πρέβεζα και προμηθευτής στρατού και στόλου Ιωάννης Γενοβέλης. Αρχηγός της φρουράς εκείνος ο Μπεκίρ αγάς. Και υπαρχηγός ο άγριος και αλκοολικός Αλβανός Τσατς μπέης.

Ο Γενοβέλης νόμιζε πως είχε εξουσία κι επιχείρησε να εφαρμόσει τον νόμο. Κατέληξε να θάβει τα πτώματα των κρεμασμένων από τις επάλξεις του φρουρίου: Όποιος είχε περιουσία, γινόταν ύποπτος «ανατρεπτικών ενεργειών» και απαγχονιζόταν. Η περιουσία πήγαινε στην πολιτεία, δηλαδή στον Αλή. Όποιος βρισκόταν φυγός σε κάποιο νησί, λάβαινε χαρτί να επιστρέψει. Αν αρνιόταν, έχανε την περιουσία του στην Πρέβεζα.

Μετά, άρχισαν οι «οικειοθελεις» κατασχέσεις. Πολύ απλά, καθένας που είχε κάποιο μαγαζί ή σπίτι ή κτήμα, δεχόταν την επίσκεψη Αλβανού που του επέδιδε ένα σημείωμα (το είπαν μπουγιουρουλτί, πιο γνωστό ως μπουγιουρντί). Στο σημείωμα αναφερόταν ορθά κοφτά πως ο ιδιοκτήτης θα έπρεπε να μεταβιβάσει την περιουσία του «στον φέροντα» αλλιώς «θα τον έτρωγε το φίδι». Το σημείωμα έφερε τη σφραγίδα με τον «μπιτσικάβουρα» (σκορπιό) του Αλή πασά.

Στα 1808, κατήργησε την «εξάρα» κι έβαλε τον Μπεκίρ απόλυτο εξουσιαστή. Στα 1812, έπεισε την Πύλη να νομιμοποιήσει της δημεύσεις των περιουσιών. Δέκα χρόνια αργότερα, ο Αλή πασάς δεν υπήρχε πια, ενώ οι πολλές από τις δημευμένες περιουσίες είχαν επιστραφεί. Είτε με ένδικα μέσα είτε με εξαγορά από τους «φέροντες» τα μπουγιουρντιά, οι περισσότεροι από τους οποίους ήταν ηλίθιοι.

Ο μακίστρος και τα «μίστικα»:

Τα σύνορα της Ελλάδας παίζονταν στα 1829, ελάχιστους μήνες πριν από τη σύνταξη και υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου. Οι πρεσβευτές των μεγάλων δυνάμεων είχαν συμφωνήσει ότι στο νέο ελληνικό κράτος θα υπαγόταν κάθε περιοχή που θα κατεχόταν από Έλληνες. Ο Καποδίστριας το γνώριζε και αγωνιούσε. Όπως είχε τότε η κατάσταση, η Εύβοια θα έμενε στην Τουρκία. Το ίδιο και η δυτική Στερεά Ελλάδα. Τελικά, η Εύβοια ανταλλάχθηκε με τη Σάμο και άλλα νησιά του Αιγαίου που βρισκόνταν σε ελληνικά χέρια. Για τη δυτική Στερεά όμως, χρειαζόνταν κάποια «προχωρημένα φυλάκια».

Επελέγησαν το Αιτωλικό και η Βόνιτσα όπου υπήρχαν φρούρια με μικρές δυνάμεις. Το

Αιτωλικό κυριεύτηκε από τον ελληνικό στόλο, αρχές Απριλίου του 1829. Χρειαζόταν και η Βόνιτσα. Από την ξηρά, δεν γινόταν λόγος καθώς απαιτούσε ολόκληρη εκστρατεία. Από τη θάλασσα, οποιαδήποτε απόπειρα πιστευόταν ακατόρθωτη. Τα πλοία έπρεπε να περάσουν από το στενό του Αμβρακικού κόλπου, το οποίο φρουρούσαν το κάστρο της Πρέβεζας από τη μια κι ένα φρούριο που ο Αλή πασάς είχε κτίσει στο Άκτιο από την άλλη. Οποιος έκανε μια τέτοια απόπειρα, ήταν καταδικασμένος: Θα βρισκόταν ανάμεσα σε διασταυρούμενα πυρά ενώ σειρά με κανόνια ήταν συμπληρωματικά στημένη στην ηπειρωτική ακτή.

Το ελληνικό επιτελείο διάλεξε τη λύση από τη θάλασσα. Χρειαζόταν πολύ γρήγορα πλοία να περάσουν το στενό σαν αστραπή. Διαλέχθηκαν τέσσερα υδραϊκά «μίστικα» (μικρά ιστιοφόρα καταδρομικά, ταχύτατα και ευέλικτα, με έξι ή οχτώ πυροβόλα στο κατάστρωμα με «δίμαχα» πληρώματα (κάθε άντρας ήταν εφοδιασμένος με τρομπόνη για να πολεμά από το κατάστρωμα και με πιστόλια για μετά την απόβαση, κάτι σαν πεζοναύτης). Οι Έλληνες καπετάνιοι καλά γνώριζαν ότι μεσημέρι τον Απρίλιο πνέει στο Ιόνιο δυνατός μαΐστρος (δυτικός άνεμος), ό,τι ακριβώς χρειαζόνταν. Στην περιοχή, έφτασαν και τα πολεμικά του ελληνικού στόλου «Άρης», «Ελλάς» και «Καρτερία».

Μόλις άρχισε να φυσά ευνοϊκός άνεμος, τα τρία πολεμικά πλησίασαν την Πρέβεζα κι άρχισαν να την βομβαρδίζουν, δίνοντας την εντύπωση ότι επίκειται απόβαση για κατάληψη της πόλης. Οι Τούρκοι έστρεψαν τα κανόνια τους πάνω στα πολεμικά. Τα τέσσερα μίστικα χύθηκαν στα στενά και τα πέρασαν πραγματικά σαν αστραπή. Οι Τούρκοι άργησαν να αντιδράσουν. Μόνο ο πηδαλιούχος ενός από τα μίστικα, ο Ανδρέας Σπαχής, πληγώθηκε θανάσιμα.

Τα τρία μίστικα μπήκαν στον Αμβρακικό και κατευθύνθηκαν στη Βόνιτσα. Το τέταρτο λάθεψε και προχώρησε προς τον μυχό του λιμανιού της Πρέβεζας. Στάθηκε στα αβαθή, καθώς εκεί ο μαΐστρος δεν το έφτανε. Οι άντρες έπιασαν τα κουπιά αλλά το πλοίο περικυκλώθηκε από βάρκες γεμάτες Αλβανούς που επιχειρούσαν να μπουκάρουν. Οι Υδραίοι δούλεψαν τα τρομπόνια. Οι Αλβανοί επέμεναν. Κάποιοι μπόρεσαν να σκαρφαλώσουν. Ένας ναύτης έπεσε νεκρός. Κάποιος πιτσιρικός μούτσος άρπαξε το τρομπόνη του πεσμένου ναύτη, το γύρισε ενάντια στους εισβολείς, πάτησε τη σκανδάλη και πέτυχε κάποιον «στον σταυρό». Έλαχε να είναι ο αρχηγός.

Τρόμαξαν οι υπόλοιποι και προτίμησαν να γυρίσουν στις βάρκες. Στο μεταξύ, ο πηδαλιούχος «βρήκε» τον άνεμο και φούσκωσαν πάλι τα πανιά.

Το μίστικο ξέφυγε στον Αμβρακικό κι έσπευσε να συναντήσει τα υπόλοιπα τρία, οι άνδρες των οποίων είχαν ήδη πάρει τη Βόνιτσα, καθώς κανένας από τη φρουρά της δεν περίμενε επίθεση από τη θάλασσα. Το βράδυ, τα τέσσερα υδραίικα «επισκέφτηκαν» το λιμάνι της Πρέβεζας. Οι ναύτες αιχμαλώτισαν όσα τουρκικά πλοία πρόλαβαν και τα ρυμούλκησαν στη Βόνιτσα, την οποία πια φρουρούσε «στόλος».

Στις 3 Φεβρουαρίου του 1830, το Πρωτόκολλο του Λονδίνου περιελάμβανε ολόκληρη τη Στερεά στο ελληνικό κράτος. Η Πρέβεζα ακολούθησε τον Οκτώβριο του 1912.

Ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος ξεκίνησε στις 5 Οκτωβρίου με την τουρκική άμυνα της περιοχής να έχει οργανωθεί στα υψώματα της Νικόπολης. Στις 5 το απόγευμα της 20ής Οκτωβρίου, τα υψώματα της Νικόπολης είχαν πέσει σε ελληνικά χέρια. Οι Τούρκοι υποχώρησαν στην Πρέβεζα. Δυο ελληνικές κανονιοφόροι μέσα στον Αμβρακικό κόλπο και μοίρα του ελληνικού στόλου από τη μεριά του Ιονίου πήραν θέσεις με προφανή σκοπό, το επόμενο πρωί να αρχίσουν κανονιοβολισμό της Πρέβεζας, ενώ ο ελληνικός στρατός ακροβολίστηκε μέσα στη νύχτα. Οι πρόξενοι των ξένων δυνάμεων στην Πρέβεζα κινήθηκαν την ίδια νύχτα: Έβλεπαν ότι ήταν μάταια κάθε τουρκική άμυνα και πήγαν και βρήκαν τον Τούρκο φρούραρχο. Το ήξερε κι αυτός ότι σωτηρία δεν είχε. Συμφώνησε να παραδώσει την πόλη, τον εαυτό του, τους 700 άνδρες του και 20 πυροβόλα.

Ο ελληνικός στρατός μπήκε παρελαύνοντας, στις 2 το μεσημέρι της 21^{ης} Οκτωβρίου του 1912.

Ο ποιητής και η ανία:

Ο Κώστας Καρυωτάκης γεννήθηκε στην Τρίπολη το 1896. Βρέθηκε στην Πρέβεζα στα χρόνια του μεσοπολέμου (ανάμεσα στους δυο Παγκόσμιους πολέμους). Έγραψε ποιήματα κι έγινε ο εκφραστής της αγωνίας της γενιάς του: Απαισιοδοξία, άρνηση, έλλειψη πίστης στη ζωή τα χαρακτηριστικά της. Του έλειπε η Αθήνα:

«Ώρα γλυκιά. Ξαπλώνει ωραία δομένη

η Αθήνα τον Απρίλη σαν εταίρα°

είναι ηδονές τα μύρα στον αιθέρα,

και τίποτε η ψυχή πια δεν προσμένει.

Στα σπίτια σκύβει επάνω και βαραίνει

το ασήμι του βλεφάρου της η εσπέρα°

βασίλισσα η Ακρόπολη εκειπέρα

πορφύρα έχει τη δύση φορεμένη.

Φιλί φωτός και σκάει το πρωταστέρι°

στον Ιλισό ερωτεύεται τ' αγέρι

ροδονουφούλες δάφνες που ριγούνε.

Ωρα γλυκιά χαράς κι αγάπης, όντας

πουλάκια το ένα τ' άλλο κυνηγούνε

τ' Ολύμπιου Δία μια στήλη αεροχτυπώντας».

Έγραψε τρεις συλλογές: «Ο πόνος των ανθρώπων και των πραγμάτων», «Νηπενθή» και «Ελεγεία και σάτιρες». Μισούσε το δημοσιοϋπαλληλίκι:

«Οι υπάλληλοι όλοι λειώνουν και τελειώνουν

σαν στήλες δυο – δυο μες στα γραφεία.

Ηλεκτρολόγοι θα 'ναι η Πολιτεία

Κι ο Θάνατος πους ανανεώνουν.

Κάθονται στις καρέκλες, μουτζουρώνουν

αθώα λευκά χαρτιά, χωρίς αιτία.

«Συν τη παρούση αλληλογραφία

έχομεν την τιμήν...» διαβεβαιώνουν.

Και μοναχά η τιμή τους απομένει,

όταν ανηφορίζουνε τους δρόμους

το βράδυ στις οχτώ σαν κουρντισμένοι.

Παίρνουν κάστανα, σκέπτονται τους νόμους,

σκέπτονται το συνάλλαγμα τους ώμους

σηκώνοντας οι υπάλληλοι οι καημένοι».

Η Πρέβεζα, όπου ζούσε, τον πλάκωνε με την επαρχιακή ανία της εκείνου του καιρού:

«Θάνατος είναι οι κάργες που χτυπιούνται

στους μαύρους τοίχους και στα κεραμίδια,

θάνατος οι γυναίκες που αγαπιούνται

καθώς να καθαρίζουνε κρεμμύδια.

Θάνατος οι λεροί, ασήμαντοι δρόμοι

με τα λαμπρά, μεγάλα ονόματά τους,

ο ελαιώνας, γύρω η θάλασσα, κι ακόμη

ο ήλιος, θάνατος μέσα στους θανάτους.

Θάνατος ο αστυνόμος που διπλώνει,

για να ζυγίσει, μια ελλιπή μερίδα,

θάνατος τα ζουμπούλια στο μπαλκόνι

κι ο δάσκαλος με την εφημερίδα.

Βάσις, Φρουρά, Εξηκονταρχία Πρεβέζης.

Την Κυριακή θ' ακούσουμε την μπάντα.

Επήρα ένα βιβλιάριο Τραπέζης,

Πρώτη κατάθεσις δραχμαί τριάντα.

Περπατώντας αργά στην προκυμαία,

«υπάρχω;» λες κι ύστερα: «Δεν υπάρχουν!».

Φτάνει το πλοίο. Υψωμένη σημαία.

Ίσως έρχεται ο κύριος Νομάρχης.

Αν τουλάχιστο, μέσα στους ανθρώπους

αυτούς, ένας πέθαινε από αηδία...

Σιωπηλοί, θλιμμένοι, με σεμνούς τρόπους,

θα διασκεδάζαμε όλοι στην κηδεία».

Δεν βρέθηκε κάποιος να του κάνει το χατίρι. Προσφέρθηκε ο ίδιος κι αυτοκτόνησε στις 21 Ιανουαρίου του 1928. Η «αδελφή ψυχή» του, η επίσης μελαγχολική ποιήτρια, Μαρία Πολυδούρη, ήταν τότε 23 χρόνων. Έγραψε «Στον Καρυωτάκη»:

«Οι νέοι που φτάσανε μαζί στο έρμο νησί, με σένα

κάποια βραδιά μετρήθηκαν κ' ηύραν εσύ να λείπεις.

Τα μάτια τους κοιτάχτηκαν τότε, χωρίς κανένα

ρώτημα, μόνο εκίνησαν τις κεφαλές της λύπης.

.....

Μα φτάνουν πάντα στο «νησί» τα νέα παιδιά ολοένα.

Στην άδεια θέση σου ζητούν της ζωής σου το ελεγείο.

Σου φέρνουνε τα μάτια τους δυο δάκρυα παρθένα

και της καινούργιας εποχής το πλαστικό εκμαγείο».

Η Μαρία Πολυδούρη, χτυπημένη από τις αναποδιές της ζωής, τον ακολούθησε στον τάφο δυο χρόνια αργότερα, στα 1930. Ήταν 25 χρόνων.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 20.3.2011)